

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΜΙΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ *κατά* ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 34144/05)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

27 Μαρτίου 2008

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Εμίν και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Nina Vajić, *πρόεδρος,*

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γεώργιος Νικολάου, *δικαστές,*

Πέτρος Παραράς, *δικαστής ad hoc*

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 6 Μαρτίου 2008,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 34144/05) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από επτά υπηκόους του Κράτους αυτού, τις κυρίες Χούλια Εμίν, Αϊσέ Γκαλίπ, Φερίστε Ντεβετζιογλου, Μεντίχα Μπεκίρογλου, Αϊσέ Μόλλα Ισμαήλ, Εμινέτ Μεχμέτ Αχμετ και Γκιουλσέν Μεμέτ («οι προσφεύγουσες»), οι οποίες προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 19 Σεπτεμβρίου 2005 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπούνται από τον κ. Ο. Χατζιμπράμ, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Ξάνθης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, τον κύριο Κ. Γεωργιάδη, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγουσες παραπονέθηκαν ειδικότερα, υπό το πρίσμα των άρθρων 6 § 1, 9, 10, 11 και 14 της Σύμβασης, για την άρνηση των εθνικών δικαστηρίων να εγγράψουν το σωματείο τους, καθώς και για την διάρκεια της σχετικής διαδικασίας.

4. Στις 10 Νοεμβρίου 2006, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από τα άρθρα 11 και 14 της Σύμβασης στην

Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε να εξετάσει ταυτόχρονα το παραδεκτό και το βάσιμο της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγουσες είναι κάτοικοι Ροδόπης (Θράκη).

6. Στις 21 Μαρτίου 2001, οι προσφεύγουσες μαζί με άλλες γυναίκες της περιοχής, αποφάσισαν να συστήσουν ένα σωματείο με την επωνυμία «Πολιτιστικός Σύλλογος Τούρκων Γυναικών Νομού Ροδόπης». Η έδρα του σωματείου ορίστηκε στην Κομοτηνή, πρωτεύουσα του Νομού. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του καταστατικού του, το σωματείο είχε ως σκοπό «α) την δημιουργία ενός τόπου συνάντησης των γυναικών του Νομού Ροδόπης για την προώθηση και την κάλυψη των πολιτιστικών, μορφωτικών και ψυχαγωγικών αναγκών τους, β) η κοινωνική, ηθική και πνευματική ανύψωση των μελών του, γ) η δημιουργία δεσμών αδελφοσύνης μεταξύ των μελών του και δ) η διατήρηση και η διάδοση της λαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από την αναβίωση των τοπικών παραδόσεων, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς».

7. Στις 5 Απριλίου 2001, οι προσφεύγουσες, οι οποίες συνέθεταν την προσωρινή διευθύνουσα επιτροπή του σωματείου, ζήτησαν από το Μονομελές Πρωτοδικείο Ροδόπης, δυνάμει του άρθρου 79 του Αστικού Κώδικα, την εγγραφή του σωματείου τους.

8. Στις 6 Ιουνίου 2001, το Μονομελές Πρωτοδικείο Ροδόπης απέρριψε την αίτησή τους, για τον λόγο ότι η επωνυμία του σωματείου είχε διατυπωθεί κατά τρόπο που μπορούσε να παραπλανήσει τους τρίτους ως προς την προέλευση των μελών του (απόφαση αριθ. 146/2001).

9. Στις 4 Ιουλίου 2001, οι προσφεύγουσες άσκησαν έφεση.

10. Στις 17 Ιανουαρίου 2003, το Εφετείο Θράκης επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση. Το Εφετείο υπενθύμισε καταρχήν ότι, δυνάμει της Συνθήκης της Λωζλανης, μόνον μία μουσουλμανική μειονότητα, και όχι μία τουρκική μειονότητα, αναγνωρίστηκε στην περιοχή της Δυτικής Θράκης. Σημείωσε εξάλλου ότι, δυνάμει του εθνικού δικαίου, μόνοι οι έλληνες μπορούν να συστήνουν σωματεία και σημείωσε ότι, πράγματι, τα μέλη του σωματείου ήταν ελληνίδες υπήκοοι. Όμως, η εν λόγω επωνυμία του σωματείου άφηνε να εννοηθεί ότι τα μέλη

του θεωρούσαν τους εαυτούς τους Τούρκους, με τουρκική εθνική συνείδηση και με σκοπό να προαγάγουν στην Ελλάδα τα τουρκικά ιδεώδη. Κατά συνέπεια, το Εφετείο έκρινε ότι η χρήση της επίδικης επωνυμίας δημιουργούσε σύγχυση ως προς την καταγωγή και την υπηκοότητα των μελών του, καθώς και την εντύπωση της ύπαρξης τουρκικής μειονότητας μέσα στην ελληνική επικράτεια. Η επωνυμία του σωματείου, σε συνδυασμό με τους όρους του καταστατικού του, ήταν συνεπώς αντίθετοι ορος την δημόσια τάξη. Προσέθεσε ότι η άρνηση της εγγραφής του σωματείου ήταν ανάλογη με τους διωκόμενους νόμιμους σκοπούς και ότι τα μέλη του είχαν την δυνατότητα να συστήσουν ένα σωματείο «που θα έφερε μία επωνυμία η οποία δεν θα ήταν παραπλανητική ως προς την ταυτότητά τους» (απόφαση αριθ. 23/2003).

11. Στις 26 Φεβρουαρίου 2003, οι προσφεύγουσες άσκησαν αίτηση αναίρεσης, στην βάση, μεταξύ άλλων, των άρθρων 9, 10, 11 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

12. Την 1^η Απριλίου 2005, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση, αφού έκρινε ότι η απόφαση αριθ. 23/2003 του Εφετείου Θράκης ήταν επαρκώς αιτιολογημένη (απόφαση αριθ. 586/2005).

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

A. Το Σύνταγμα

13. Το άρθρο 4 § 1 του Συντάγματος έχει ως εξής:

«Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.»

14. Το άρθρο 12 § 1 του Συντάγματος έχει ως εξής:

«Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια.»

B. Ο Αστικός Κώδικας

15. Ο αστικός κώδικας περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις αναφορικά με τα μη κερδοσκοπικά σωματεία:

Άρθρο 78

Σωματείο

«Ένωση προσώπων που επιδιώκει σκοπό μη κερδοσκοπικό αποκτά προσωπικότητα όταν εγγραφεί σε ειδικό δημόσιο βιβλίο (σωματείο) που τηρείται στο πρωτοδικείο της έδρας του. Για να συσταθεί σωματείο χρειάζονται είκοσι τουλάχιστον πρόσωπα.»

Άρθρο 79

Αίτηση για την εγγραφή σωματείου

«Για την εγγραφή του σωματείου στο βιβλίο οι ιδρυτές ή η διοίκηση του σωματείου υποβάλλουν αίτηση στο πρωτοδικείο. Στην αίτηση επισυνάπτονται η συστατική πράξη, τα ονόματα των μελών της διοίκησης και το καταστατικό με τις υπογραφές των μελών και με χρονολογία.»

Άρθρο 80

Καταστατικό σωματείου

«Το καταστατικό, για να είναι έγκυρο, πρέπει να καθορίζει: 1. το σκοπό, την επωνυμία και την έδρα του σωματείου, 2. τους όρους της εισόδου, της αποχώρησης και της αποβολής των μελών, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, (...).»

Άρθρο 81

Απόφαση για την εγγραφή του σωματείου

«Αν συντρέχουν οι νόμιμοι όροι, το πρωτοδικείο δέχεται την αίτηση (...).»

Άρθρο 105

«Με απόφαση του πρωτοδικείου μπορεί να διαλυθεί το σωματείο (...) γ) αν το σωματείο επιδιώκει σκοπό διαφορετικό από εκείνον που καθορίζει το καταστατικό ή αν ο σκοπός ή η λειτουργία του σωματείου έχουν καταστεί παράνομοι ή ανήθικοι ή αντίθετοι προς τη δημόσια τάξη.»

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 9, 10 ΚΑΙ 11 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

16. Οι προσφεύγουσες παραπονούνται ότι, αρνούμενες να εγγράψουν το σωματείο τους, οι εθνικές αρχές προσέβαλαν τα προστατευόμενα από τα άρθρα 9, 10 και 11 της Σύμβασης δικαιώματά τους, καθώς και από το άρθρο 27 του Διεθνούς Συμφώνου για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα.

17. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει εξ αρχής ότι δεν είναι αρμόδιο παρά μόνον για να εξετάζει τις προσφυγές με τις οποίες γίνεται επίκληση παραβίασης των δικαιωμάτων και ελευθεριών που προστατεύονται από την Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της. Δεν έχει αρμοδιότητα να εξετάζει προσφυγές που σχετίζονται με επικαλούμενες παραβιάσεις άλλων διεθνών συμβάσεων ή του εθνικού δικαίου.

18. Εξάλλου, το Δικαστήριο θα εξετάσει την αιτίαση αυτή μόνον υπό το πρίσμα του άρθρου 11, το οποίο φαίνεται, εν προκειμένω, ως ένας *lex specialis* σε σχέση με τα δικαιώματα που προστατεύονται από τα άρθρα 9 και 10 της Σύμβασης. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και εις την ελευθερίαν συνεταιρισμού συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ιδρύσεως μετ' άλλων συνδικάτων και προσχωρήσεως εις συνδικάτα επί σκοπώ προασπίσεως των συμφερόντων του.

2. Η άσκησης των δικαιωμάτων τούτων δεν επιτρέπεται να υπαχθή εις ετέρους περιορισμούς πέραν των υπό του νόμου προβλεπομένων και αποτελούντων αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία, δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας και της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το παρόν άρθρον δεν απαγορεύει την επιβολήν νομίμων περιορισμών εις την άσκησην των δικαιωμάτων τούτων υπό μελών των ενόπλων δυνάμεων, της αστυνομίας ή των διοικητικών υπηρεσιών του Κράτους.

A. Επί του παραδεκτού

19. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει εξάλλου ότι αυτό δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Οι θέσεις των διαδίκων

20. Η Κυβέρνηση, μετά από μία μακροσκελή υπενθύμιση της νομολογίας του Δικαστηρίου επί του άρθρου 11, και στην συνέχεια του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, υπογραμμίζει ότι η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι δεν είναι απόλυτη. Επικαλούμενο την Συνθήκη της Λωζάνης, η οποία αναγνωρίζει μόνον μία θρησκευτική μειονότητα, ήτοι τους «μουσουλμάνους ελληνικής υπηκοότητας», και όχι μία εθνική μειονότητα μέσα στην ελληνική επικράτεια υποστηρίζει ότι οι εθνικές αρχές νόμιμα αρνήθηκαν να εγγράψουν το σωματείο των προσφευγουσών, διότι ο τίτλος του προκαλούσε σύγχυση και αμφιβολία ως προς την υπηκοότητα των μελών του. Κατά την Κυβέρνηση, τίποτα δεν απαγορεύει στους προσφεύγοντες ούτε σε όλους τους άλλους έλληνες υπηκόους μουσουλμανικής θρησκείας, να συστήσουν ένα σωματείο που σέβεται τις προϋποθέσεις νομιμότητας και του οποίου ο τίτλος δεν δημιουργεί αμφιβολίες σχετικά με την ταυτότητα και τους σκοπούς των μελών του. Η Κυβέρνηση συμπεραίνει ότι, λαμβανομένης υπόψη της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτουν, ειδικότερα όταν πρόκειται για ζητήματα που σχετίζονται με την δημόσια τάξη, τα ελληνικά δικαστήρια τήρησαν εν προκειμένω το κριτήριο της αναλογικότητας.

21. Οι προσφεύγουσες απαντούν ότι η Συνθήκη της Λωζάνης δεν απαγορεύει στις μειονότητες να προσδιορίζονται με το επίθετο «τουρκικές». Σε κάθε περίπτωση, το σωματείο τους ήταν μία ένωση γυναικών που είχε σκοπό να βελτιώσει την κατάσταση των γυναικών που αισθάνονται ότι ανήκουν, όχι στην τουρκική μειονότητα, αλλά στον τουρκικό πολιτισμό, έννοια ευρύτερη και περιλαμβάνουσα άλλα στοιχεία, όπως η εθνική ταυτότητα, η γλώσσα, κλπ. Κατά την άποψή τους, η απόρριψη της αίτησής τους ήταν ανεπαρκώς και αορίστως αιτιολογημένη. Από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι θέλησαν να προσβάλουν την ελληνική δημόσια τάξη ούτε ότι η άρνηση της εγγραφής του σωματείου τους ήταν ένα μέτρο αναγκαίο μέσα σε μία δημοκρατική κοινωνία.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

22. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το αναφερόμενο στο άρθρο 11 δικαίωμα περιλαμβάνει εκείνο της σύστασης ενός σωματείου. Η δυνατότητα για τους πολίτες να συστήσουν ένα νομικό πρόσωπο προκειμένου να ενεργήσουν συλλογικά μέσα σε έναν τομέα κοινού συμφέροντος συνιστά μία από τις πιο σημαντικές πλευρές του δικαιώματος στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, χωρίς την οποία το δικαίωμα αυτό θα στερούνταν οποιασδήποτε σημασίας. Αν και το Δικαστήριο έχει αναφέρει συχνά τον σημαντικό ρόλο που παίζουν τα πολιτικά κόμματα για την διατήρηση του πλουραλισμού και της δημοκρατίας, τα σωματεία που συστήνονται για άλλους σκοπούς, και ειδικότερα για την προστασία της πολιτιστικής ή της πνευματικής κληρονομιάς, η επιδίωξη μιας εθνικής ταυτότητας ή η δήλωση μιας μειονοτικής συνείδησης είναι επίσης σημαντικές για την καλή λειτουργία της δημοκρατίας (*Gorzelik και λοιποί κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 44158/98, § 92, CEDH 2004-I).

23. Ο τρόπος με τον οποίο η εθνική νομοθεσία καθιερώνει την ελευθερία αυτή και η εφαρμογή της από τις αρχές στην πράξη είναι επομένως αποκαλυπτικές της κατάστασης της δημοκρατίας μέσα στην συγκεκριμένη χώρα. Βεβαίως, τα Κράτη διαθέτουν ένα δικαίωμα ελέγχου της συμφωνίας του σκοπού και των δραστηριοτήτων ενός σωματείου με τους κανόνες που ορίζονται από την νομοθεσία, αλλά οφείλουν να το χρησιμοποιούν κατά τρόπο που συμβιβάζεται με τις υποχρεώσεις τους βάσει της Σύμβασης και με την επιφύλαξη του ελέγχου του Δικαστηρίου.

24. Κατά συνέπεια, οι εξαιρέσεις που προβλέπονται από το άρθρο 11 πρέπει να ερμηνεύονται στενά, αφού μόνον πειστικοί και επιτακτικοί λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμούς στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Για να κριθεί σε μία τέτοια περίπτωση η ύπαρξη μιας αναγκαιότητας με την έννοια του άρθρου 11 § 2, τα Κράτη δεν διαθέτουν παρά μόνον περιορισμένη διακριτική ευχέρεια, η οποία συνοδεύεται από έναν αυστηρό ευρωπαϊκό έλεγχο αναφερόμενο ταυτόχρονα στον νόμο και στις αποφάσεις που τον εφαρμόζουν, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που εκδίδονται από ανεξάρτητα δικαιοδοτικά όργανα (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Gorzelik και Λοιποί κατά Πολωνίας*, § 96).

25. Όταν ασκεί τον έλεγχό του, το Δικαστήριο ουδόλως έχει ως καθήκον να υποκατασταθεί στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια, αλλά να ελέγξει, υπό το πρίσμα του

άρθρου 11, τις αποφάσεις που αυτά έχουν εκδώσει δυνάμει της διακριτικής ευχέρειάς τους. Δεν έπεται ότι οφείλει να περιοριστεί στην διερεύνηση του κατά πόσο το εναγόμενο Κράτος χρησιμοποίησε την εξουσία αυτή με καλή πίστη, με προσοχή και κατά τρόπο εύλογο. Πρέπει επίσης να κρίνει την επίδικη παρέμβαση, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου της υπόθεσης, για να διαπιστώσει αν ήταν «ανάλογη προς τον διωκόμενο θεμιτό σκοπό» και αν οι λόγοι οι επικαλούμενοι από τις εθνικές αρχές για να την αιτιολογήσουν φαίνονται «αρμόζοντες και επαρκείς». Για να το πράξει αυτό, το Δικαστήριο πρέπει να πειστεί ότι οι εθνικές αρχές εφάρμοσαν κανόνες σύμφωνους προς τις αρχές που καθιερώνονται από το άρθρο 11 και τούτο, επιπλέον, στην βάση μιας αποδεκτής εκτίμησης των καταλλήλων πραγματικών περιστατικών (*Σιδηρόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα*, απόφαση της 10 Ιουλίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions*, 1998-IV, σελ. 1614, § 40 – *Μπεκίρ-Ούστα και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 35151/05, § 39, 11 Οκτωβρίου 2007).

β) Εφαρμογή των πιο πάνω αρχών στην παρούσα υπόθεση

26. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι η άρνηση των ελληνικών δικαστηρίων να εγγράψουν το σωματείο των προσφευγουσών συνιστά παρέμβαση των αρχών στην άσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι των προσφευγόντων. Η παρέμβαση αυτή «προβλεπόταν από τον νόμο», αφού τα άρθρα 79 έως 81 του Αστικού Κώδικα επιτρέπουν στα δικαστήρια να απορρίπτουν την αίτηση εγγραφής ενός σωματείου, όταν διαπιστώνουν ότι η εγκυρότητα του καταστατικού του σωματείου τίθεται εν αμφιβόλω. Εξάλλου, το Δικαστήριο παραδέχεται ότι η επίδικη παρέμβαση στόχευε έναν θεμιτό σκοπό βάσει του άρθρου 11 § 2 της Σύμβασης, ήτοι την προστασία της δημόσιας τάξης.

27. Έτσι, απομένει κατά κύριο λόγο να εξεταστεί αν η επίδικη παρέμβαση ήταν «αναγκαία μέσα σε μία δημοκρατική κοινωνία» για να επιτευχθεί ο διωκόμενος θεμιτός σκοπός. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει στο σημείο αυτό ότι το επίθετο «αναγκαία» προϋποθέτει μία «επιτακτική κοινωνική ανάγκη» (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Gorzelik και Λοιποί κατά Πολωνίας*, § 95).

28. Το Δικαστήριο σημειώνει, καταρχήν, ότι η άρνηση της εγγραφής του σωματείου των προσφευγουσών κινήθηκε κυρίως από την φροντίδα να ματαιώσει δια μιας την αποδιδόμενη σε αυτές πρόθεση να προωθήσουν την ιδέα ότι υφίσταται στην Ελλάδα μία εθνική μειονότητα της οποίας τα ιδεώδη έπρεπε να προωθηθούν. Με άλλα λόγια, το επίδικο μέτρο στηρίχθηκε σε μία απλή υποψία ως προς τις

πραγματικές προθέσεις των ιδρυτριών του σωματείου και τις ενέργειες στις οποίες αυτό θα προέβαινε μόλις θα άρχιζε να λειτουργεί. Εν τούτοις, οι προθέσεις των προσφευγουσών δεν κατέστη δυνατόν εν προκειμένω να επαληθευθούν σε σχέση με την συμπεριφορά του σωματείου στην πράξη, αφού αυτό ουδέποτε εγγράφηκε.

29. Υπενθυμίζοντας ότι, σύμφωνα με την νομολογία του, η διεξαγωγή των αποδείξεων υπάγεται κατά κύριο λόγο στους κανόνες του εθνικού δικαίου και ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι καταρχήν αρμόδια να εκτιμήσουν τα στοιχεία που συνέλεξαν (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], αριθ. 30544/96, § 28, CEDH 1999-I), το Δικαστήριο δεν ικανοποιείται παρά ταύτα από το γεγονός ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια αρκέστηκαν στην μόνη επωνυμία «Πολιτιστικός Σύλλογος Τούρκων Γυναικών Νομού Ροδόπης» προκειμένου να καταλήξουν στην επικινδυνότητα του σωματείου για την δημόσια τάξη.

30. Επιπλέον, αν και δεν είναι της αρμοδιότητάς του να αξιολογήσει την σημασία που δίνει το εναγόμενο Κράτος στα ζητήματα που σχετίζονται με την μουσουλμανική μειονότητα στην Δυτική Θράκη, το Δικαστήριο πιστεύει ότι, ακόμη και αν ο πραγματικός στόχος του σωματείου ήταν να προωθήσει την ιδέα ότι στην Ελλάδα υπάρχει μία εθνική μειονότητα, τούτο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά αφ'εαυτού απειλή για μία δημοκρατική κοινωνία, ακόμη περισσότερο αφού τίποτα μέσα στο καταστατικό του σωματείου δεν υποδήλωνε ότι τα μέλη του εκθειάζαν την προσφυγή στην βία ή σε αντιδημοκρατικά ή αντισυνταγματικά μέσα. Το Δικαστήριο επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι η ελληνική νομοθεσία δεν καθιερώνει ένα προληπτικό σύστημα ελέγχου για την σύσταση μη κερδοσκοπικών σωματείων: το άρθρο 12 του Συντάγματος σημειώνει ότι η σύσταση σωματείων δεν μπορεί να υπαχθεί σε προηγούμενη άδεια. Σε ό,τι αφορά το άρθρο 81 του Αστικού Κώδικα, αυτό επιτρέπει στα δικαστήρια να ασκούν έναν απλό έλεγχο νομιμότητας σε αυτά και όχι έναν έλεγχο σκοπιμότητας (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 14 και 15).

31. Τέλος, το Δικαστήριο δεν θα μπορούσε να αποκλείσει ότι το σωματείο, μετά την σύστασή του, θα μπορούσε, κάτω από την κάλυψη των αναφερομένων στο καταστατικό σκοπό, να επιδοθεί σε δραστηριότητες ασυμβίβαστες με αυτούς και ικανές να διαταράξουν την δημόσια τάξη. Όμως, ακόμη και αν επιβεβαιωνόταν ένα τέτοιο ενδεχόμενο, οι αρχές δεν θα ήταν άοπλες: δυνάμει του άρθρου 105 του Αστικού Κώδικα, το Πολυμελές Πρωτοδικείο θα μπορούσε να διατάξει την διάλυση του σωματείου, αν αυτό επεδίωκε στην συνέχεια έναν σκοπό διαφορετικό από αυτόν που οριζόταν από το καταστατικό του ή αν η λειτουργία του αποδεικνυόταν αντίθετη

προς τον νόμο, στα χρηστά ήθη ή στην δημόσια τάξη (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 15).

32. Υπό το φως των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο ουδόλως διακρίνει ποια ήταν «η επιτακτική κοινωνική ανάγκη» για την απόρριψη της εγγραφής του σωματείου των προσφευγουσών και συμπεραίνει ότι το επίδικο μέτρο ήταν δυσανάλογο προς τους διωκόμενους σκοπούς. Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 11

33. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η διάλυση του πρώτου προσφεύγοντος, εξαιτίας της χρήσης του όρου «τουρκικός», δημιούργησε μία αθέμιτη διάκριση σε σχέση με άλλα σωματεία αναγνωρισμένα από τα εθνικά δικαστήρια των οποίων τα μέλη ανήκουν σε μία εθνική μειονότητα. Επικαλούνται το άρθρο 14 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.»

A. Επί του παραδεκτού

34. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 §§ 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει εξάλλου ότι αυτό δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

35. Η Κυβέρνηση σημειώνει ότι τα εθνικά δικαστήρια αρνήθηκαν να εγγράψουν το επίδικο σωματείο, όχι στην βάση της εθνικής προέλευσης των μελών του, αλλά εξαιτίας της χρήσης του όρου «τούρκων γυναικών» που υποδήλωνε την ύπαρξη μιας τουρκικής μειονότητας πάνω στην ελληνική επικράτεια, γεγονός που αντιβαίνει στην Συνθήκη της Λωζάνης και στην δημόσια τάξη.

36. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι άλλα σωματεία, τα οποία έχουν συσταθεί από πρόσωπα ανήκοντα σε άλλες μειονότητες, όπως «το Σωματείο των ελληνίδων γυναικών» ή τα σωματεία που έχουν συσταθεί από τους Ρομ ή τους Πομάκους, είναι ανεκτά από τις δημόσιες εξουσίες.

37. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτίαση αυτή αναφέρεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά με τα παράπονα που στηρίχθηκαν στο άρθρο 11 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω απόφαση *Σιδηρόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα*, σελ. 1619, § 52). Λαμβάνοντας υπόψη το συμπέρασμά του στο πλαίσιο της διάταξης αυτής (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 56), το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν υπάρχει λόγος χωριστής εξέτασης της αιτίασης αυτής.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

38. Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1, το οποίο έχει ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθῆ δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

Επί του παραδεκτού

39. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία, και ειδικότερα την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, την συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών, καθώς και της σημασίας της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

40. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επίδικη διαδικασία άρχισε στις 5 Απριλίου 2001, με την κατάθεση της αίτησης ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ροδόπης, και έληξε την 1^η Απριλίου 2005, με την απόφαση αριθ.

586/2005 του Αρείου Πάγου. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η διαδικασία αυτή είναι κάθε άλλο παρά υπερβολική και ότι συνεπώς δεν υπήρξε υπέρβαση της «λογικής προθεσμίας» με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

41. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

42. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

43. Οι προσφεύγουσες ζητούν την επανόρθωση της ηθικής βλάβης τους, αλλά αφήνουν στο Δικαστήριο την φροντίδα να καθορίσει το ποσό.

44. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι η διαπίστωση παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη αποζημίωση της ηθικής βλάβης που υποτίθεται ότι υπέστησαν οι προσφεύγουσες.

45. Το Δικαστήριο δεν αμφιβάλλει ότι οι προσφεύγουσες υπέστησαν ηθική βλάβη. Εκτιμά εν τούτοις ότι αυτή έχει αποκατασταθεί επαρκώς από την διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 11 της Σύμβασης.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

46. Οι προσφεύγουσες δεν υπέβαλαν αίτημα για έξοδα και δικαστική δαπάνη. Συνεπώς, δεν συντρέχει λόγος να τους επιδικαστεί ποσό για την αιτία αυτή.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

47. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή *απαράδεκτη* σε ό,τι αφορά την αιτίαση την ελκόμενη από την διάρκεια της διαδικασίας και παραδεκτή κατά τα λοιπά.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 11 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται* ότι δεν συντρέχει λόγος χωριστής εξέτασης της αιτίασης της ελκόμενης από το άρθρο 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 11.
4. *Αποφαίνεται* ότι η διαπίστωση της παραβίασης παρέχει αφ'εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 27 Μαρτίου 2008 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος